

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 03.05.2016, sp. zn. 23 Cdo 2221/2015, ECLI:CZ:NS:2016:23.CDO.2221.2015.1

Číslo: 102/2017

Právní věta: Limit pojistného plnění sjednaný v pojistné smlouvě mezi cestovní kanceláří a pojišťovnou pro případ úpadku cestovní kanceláře nemůže omezovat právo spotřebitele, který uzavřel s cestovní kanceláří smlouvu o zájezdu podle zákona č. 159/1999 Sb., na zaplacení celé částky uhrazené za zájezd vůči pojišťovně.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 03.05.2016

Spisová značka: 23 Cdo 2221/2015

Číslo rozhodnutí: 102

Číslo sešitu: 8

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Pojištění

Předpisy: § 8 odst. 5 předpisu č. 159/1999Sb.
§ 852k předpisu č. 40/1964Sb.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud zamítl dovolání žalované proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 14. ledna 2015, sp. zn. 55 Co 507/2014.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Obvodní soud pro Prahu 8 rozsudkem ze dne 24. 7. 2014, č. j. 22 C 119/2013-100, uložil žalované povinnost zaplatit částku ve výši 78 939 Kč s příslušenstvím (výrok pod bodem I) a rozhodl o náhradě nákladů řízení (výrok pod bodem II).

2. Soud prvního stupně zjistil, že žalobkyně uzavřela dne 12. 4. 2012 s cestovní kanceláří G., s. r. o. cestovní smlouvu, jejímž předmětem byl zájezd do K. v Turecku za celkovou cenu ve výši 83 445 Kč. Zájezd se neuskutečnil, jelikož cestovní kancelář se dostala do úpadku. Cestovní kancelář G., s. r. o., byla smlouvou ze dne 29. 4. 2009 pojištěna u žalované pro případ jejího úpadku s limitem pojistného plnění ve výši 1 078 800 Kč.

3. V souvislosti s úpadkem cestovní kanceláře přihlásilo své nároky na pojistné plnění celkem 220 klientů této cestovní kanceláře, kteří si u ní zakoupili zájezd. Ale ten se neuskutečnil. Jejich nároky

činily celkem 2 680 547 Kč. Žalovaná uhradila na dopravu klientů zpátky z dovolené do České republiky částku v celkové výši 934 056 Kč. Na odškodnění klientů, kteří na dovolenou neodcestovali, tak zbývala částka 144 744 Kč. Každému klientovi vyplatila proto žalovaná jen poměrnou částku ve výši 5,4 %. Žalobkyni vyplatila žalovaná pojistné plnění ve výši 4 506 Kč.

4. Soud prvního stupně dospěl k závěru, že žalobkyni vzniklo vůči žalované právo na plnění, a to podle § 6 zákona č. 159/1999 Sb., o některých podmínkách podnikání a výkonu některých činností v oblasti cestovního ruchu, jelikož cestovní kancelář nevrátila žalobkyni zaplacenou cenu zájezdu z důvodu jejího úpadku a cestovní kancelář měla sjednáno s žalovanou pojištění záruky pro případ jejího úpadku. Gramatickým a teleologickým výkladem § 6 odst. 1 a § 7 odst. 3 zákona č. 159/1999 Sb. soud dospěl k závěru, že podle zmíněného ustanovení vzniká zákazníkovi cestovní kanceláře právo na plnění z pojištění záruky pro případ úpadku cestovní kanceláře ve výši celé zaplacené ceny zájezdu, případně ve výši rozdílu mezi zaplacenou cenou zájezdu a cenou částečně poskytnutého zájezdu.

5. Námitku žalované, že zákon přesně stanoví, jakým způsobem se určí pojistná částka, která je horní hranicí pojistného plnění podle ustanovení § 28 odst. 1 zákona č. 37/2004 Sb., o pojistné smlouvě, a že za stanovení pojistné částky odpovídá pouze cestovní kancelář, soud prvního stupně neakceptoval. I když nebylo v řízení zjištěno, že by žalovaná při uzavření smlouvy porušila ustanovení § 8 odst. 2 zákona o pojistné smlouvě, tedy ve smlouvě sjednala nižší než stanovený limit pojistného plnění, je pouze na pojišťovně, aby při využití oprávnění vyplývajících z ustanovení § 8 odst. 3 zákona uzavřela s cestovní kanceláří pojistnou smlouvu na odpovídající pojistnou částku, případně při pochybnostech pojistnou smlouvu s cestovní kanceláří neuzavřela. Ustanovení v pojistných podmínkách, která umožňují vyplatit pojistné plnění žalobkyni pouze ve výši části zaplacené ceny zájezdu, a to podle poměru pojistné částky zaplacených cen zájezdů, jsou v rozporu s ustanovením § 8 odst. 5 větou poslední zákona o pojistné smlouvě, a tudíž jsou neplatná.

6. K odvolání žalované Městský soud v Praze rozsudkem ze dne 14. 1. 2015, č. j. 55 Co 507/2014-127, potvrdil rozsudek soudu prvního stupně (výrok pod bodem I) a rozhodl o náhradě nákladů řízení (výrok pod bodem II).

7. Odvolací soud se plně ztotožnil s posouzením, které provedl soud prvního stupně. Žalované přisvědčil v tom, že podle § 28 odst. 1 zákona o pojistné smlouvě je pojistné plnění omezeno horní hranicí určenou pojistnou částkou nebo limitem pojistného plnění. K tomuto obecnému ustanovení ovšem přistupuje ustanovení § 6 odst. 2 zákona č. 159/1999 Sb., které je ve vztahu k zákonu o pojistné smlouvě zákonem speciálním. Klíčovým je pak ustanovení § 6 odst. 3 věty první zákona, jež jasně upravuje povinnost sjednat pojištění tak, aby se pojištění vztahovalo na všechny zájezdy prodané v době platnosti pojistné smlouvy, přičemž ujednání, která jsou v rozporu s tímto pravidlem, jsou neplatná. Na ně navazuje též ustanovení § 7 odst. 3 zákona. Smyslem tohoto zákona je, aby byly v plné výši zajištěny nároky zákazníků uvedené v zákoně pro případ úpadku cestovní kanceláře. Ujednání pojistné smlouvy, které by stanovilo pojistnou částku ve výši tomuto neodpovídající, pak bude dle odst. 3 neplatné. Ustanovení § 8 odst. 2 zákona č. 159/1999 Sb. upravuje způsob stanovení minimální výše pojistné částky. Neslouží však k prolomení základního principu výše pojistné částky uvedeného v § 6 odst. 3 zákona.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

8. Rozsudek odvolacího soudu napadla žalovaná dovoláním. Přípustnost dovolání zakládá žalovaná na tom, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného práva, která v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena, a na tom, že rozhodnutí odvolacího soudu spočívá na nesprávném právním posouzení věci.

9. Soudy uložily žalované v rozporu s pojistnou smlouvou uhradit částku, která přesahuje limit pojistného plnění ujednaný v pojistné smlouvě, a tedy dovodil, že plnění žalované z pojistné smlouvy nemá bez ohledu na znění zákona i pojistné smlouvy žádná omezení.

10. Dle dovolatelky je odkaz na § 6 odst. 3 zákona nepřipadný, neboť nesouvisí se stanovením pojistné částky, ale stanoví, že pojistná smlouva musí být sjednána tak, aby se vztahovala na veškeré zájezdy prodané v době platnosti pojistné smlouvy. Takto předmětná pojistná smlouva sjednána byla a pojištění se na všechny zájezdy vztahovalo. Proto žalovaná plnění za všechny neuskutečněné zájezdy poskytla, ovšem pouze v rozsahu sjednaného limitu pojistného plnění ve smyslu zákona.

11. Zákon č. 159/1999 Sb. jasně stanoví, jak se určuje pojistná částka, a výslovně se stanovením hranice pojistného plnění počítá. Zároveň je z této úpravy zřejmé, že pojistná částka nemusí pokrýt veškeré nároky zákazníků cestovní kanceláře, když zákon stanoví 30 % tržeb, a nikoli tržby veškeré.

12. Kdyby žalovaná plnila méně než je sjednaný limit pojistného plnění, pak by se dalo hovořit o krácení pojistného plnění. Zde ovšem o krácení pojistného plnění nejde, jelikož celá škoda není uhrazena jen z důvodu nedostatečně vysokého limitu plnění. Žalovaná plnila v celém rozsahu dle zákona i pojistné smlouvy, když vyplatila celou pojistnou částku.

13. Dovatelka uvádí, že úprava v zákoně zjevně nezabezpečuje dostatečně ochranu zákazníků cestovní kanceláře, což však ale jistě nelze přičítat k tíži žalované, ale státu, v souvislosti s nedostatečnou implementací evropské směrnice 90/314/EHS.

14. Žalovaná proto navrhla, aby Nejvyšší soud rozsudek odvolacího soudu zrušil.

III.

Přípustnost dovolání

15. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) po zjištění, že dovolání bylo podáno řádně a včas, osobou k tomu oprávněnou a řádně zastoupenou podle § 241 odst. 1 o. s. ř., se zabýval přípustností dovolání. Dospěl k závěru, že dovolání je přípustné. Rozhodnutí odvolacího soudu je založeno na otázce, která v rozhodování Nejvyššího soudu dosud nebyla vyřešena.

IV.

Důvodnost dovolání

16. Pro rozhodnutí ve věci je třeba posoudit, v jakém rozsahu je pojišťovna povinna poskytnout plnění klientu cestovní kanceláře, který nedostal vrácenou cenu neuskutečněného zájezdu z důvodu úpadku cestovní kanceláře. A zda je výše plnění pojišťovny limitována sjednaným limitem pojistné částky.

17. Zcela stejnou právní otázku řešil Ústavní soud v obdobné situaci v nálezu ze dne 16. 7. 2015, sp. zn. [III. ÚS 1996/13](#). V tomto sporu šlo stejně jako v řešeném případě o situaci, kdy si žalobce u cestovní kanceláře zakoupil zájezd za cenu 23 384 Kč, na tuto cestovní kancelář však byl prohlášen konkurs a zájezd se neuskutečnil. Pojišťovna z titulu uzavřeného pojištění záruky pro případ úpadku žalobci uhradila jen částku 13 788 Kč, ve zbývajících částech odmítla zaplatit s tím, že sjednaná výše pojistného plnění k uspokojení všech uplatněných nároků v plné výši nepostačuje.

18. Ústavní soud při posuzování této věci dospěl k závěru, že limit pojistného plnění, který byl sjednán v pojistné smlouvě mezi cestovní kanceláří a žalovanou, nemůže omezovat právo na zaplacení celé částky uhrazené za zájezd: „Odkaz na zvláštní právní předpis v ustanovení § 6 odst. 2 zákona č. 159/1999 Sb. je v této konkrétní věci zcela bez významu, neboť je třeba držet se teleologického výkladu čl. 7 a 8 Směrnice a pod tímto zorným úhlem eurokonformně vykládat

ustanovení § 6 až 8 zákona č. 159/1999 Sb. V tomto ohledu se Ústavní soud ztotožnil s ústavněkonformním a eurokonformním závěrem obecného soudu, který konstatoval, že nelze použít omezení pojistného plnění vyplývajícího ať již z § 28 odst. 1 a 3 zákona č. 37/2004 Sb., či pojistných podmínek pojišťovny, neboť soukromoprávní ujednání dvou podnikatelských subjektů nemůže vést k vyloučení nebo omezení zákonných nároků spotřebitele, který navíc na toto soukromoprávní ujednání nemá jakýkoliv vliv. Ujednání pojišťovny s cestovní kanceláří, které omezuje práva spotřebitele zaručená právem Evropské unie a následně také ustanoveními § 6 až 8 zákona č. 159/1999 Sb., je tak ve vztahu ke spotřebiteli neúčinné, respektive jej – jako subjekt stojící mimo jimi uzavřenou smlouvu – nezavazuje, takže nemůže být promítnuto do jeho právní pozice; neposkytnutí plné náhrady (the refund of all money paid over, die Erstattung aller vom Verbraucher gezahlten Beträge) by proto odporovalo závazkům České republiky plynoucích z jejího členství v Evropské unii (čl. 1 odst. 2, čl. 10a odst. 1 Ústavy).“

19. Nejvyšší soud se s posouzením věci Ústavním soudem a s jeho právním názorem ztotožňuje, a proto odkazuje na odůvodnění Ústavního soudu ve zmíněném nálezu. Obecné soudy tak vyložily a aplikovaly vnitrostátní právo eurokonformním způsobem, tj. v konkrétním případě tak, že z různých možných výkladů zvolily ten, který je v souladu s právem Evropské unie, zejména v souladu s pravidly stanovenými ve směrnici Rady ze dne 13. června 1990 o souborných službách pro cesty, pobyty a zájezdy č. 90/314/EHS. Limit pojistného plnění sjednaný v pojistné smlouvě mezi cestovní kanceláří a pojišťovnou nemůže omezovat právo spotřebitele, který uzavřel s cestovní kanceláří smlouvu o zájezdu podle zákona č. 159/1999 Sb. na zaplacení celé částky uhrazené za zájezd vůči pojišťovně.

20. Navíc podle ustanovení § 8 odst. 5 zákona č. 159/1999 Sb. ve znění účinném ke dni uzavření cestovní smlouvy, tj. ke dni 12. 4. 2012, všeobecné pojistné podmínky mohou omezit případy a výši pojistného plnění pouze v rozsahu, v jakém jsou omezeny povinnosti cestovní kanceláře vůči zákazníkovi zvláštním právním předpisem, tj. částí osmou zákona č. 40/1964 Sb., občanským zákoníkem, ve znění pozdějších předpisů.

21. Podle ustanovení § 852k odst. 2 obč. zák., jestliže po zahájení zájezdu cestovní kancelář neposkytne zákazníkovi služby cestovního ruchu nebo jejich podstatnou část řádně a včas nebo zjistí, že mu všechny služby cestovního ruchu nebo jejich podstatnou část nebude moci řádně a včas poskytnout, třebaže se k tomu cestovní smlouvou zavázala, je povinna bez zbytečného odkladu a bezplatně provést taková opatření, aby mohl zájezd pokračovat.

Podle ustanovení § 852k odst. 4 obč. zák., jestliže opatření podle odstavce 2 nelze učinit nebo je zákazník nepřijme, musí cestovní kancelář bez zbytečného odkladu vrátit zákazníkovi rozdíl v ceně. V případě, že součástí zájezdu je i doprava, je cestovní kancelář povinna poskytnout zákazníkovi dopravu zpět na místo odjezdu nebo na jiné místo návratu, s nímž zákazník souhlasil, včetně nezbytného náhradního ubytování a stravování. Pokud je doprava uskutečněna jiným dopravním prostředkem, než kterým měla být uskutečněna podle cestovní smlouvy, je cestovní kancelář v případě, že a) doprava je uskutečněna za nižší náklady, povinna vrátit rozdíl v ceně, nebo b) doprava je uskutečněna za vyšší náklady, povinna rozdíl v ceně uhradit z vlastních prostředků.

22. Z uvedeného tedy vyplývá, že pojišťovna musí poskytnout pojistné plnění nejméně v tomto rozsahu.

23. Nejvyšší soud z výše uvedených důvodů dovolání žalované podle ustanovení § 243d písm. a) o. s. ř. zamítl.